

ДІАЛОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК КОГНІТИВНИЙ ФЕНОМЕН

Липко І.П., Липко З.М. (Харків)

Останні десятиліття відзначені в лінгвістиці зростанням інтересу науковців до проблем дискурсу. У круг наукових розвідок попадають самі різні типи дискурсу, що обумовлено загальним “антропологічним поворотом” лінгвістичних досліджень – підходом до мови та спілкування. Мова розглядається в першу чергу як процес, взаємодія, актуалізація системи в конкретному соціокультурному контексті. Відмінною рисою сучасного антропоцентризму в мовознавстві є поліпарадигмальність. Вимога інтеграції лінгвістичного, когнітивного, психологічного в лінгвістичних дослідженнях висуває на перший план вивчення матеріалізованого в мові світогляду мовної особистості, її свідомості, мислення, емоцій.

Особлива увага приділяється вивченню діалогічного дискурсу в рамках антропоцентричної парадигми в лінгвістиці, що свідчить про важливе методологічне зрушення в сучасній лінгвістиці – вивчати мову в тісному зв’язку з людиною, з її свідомістю, мисленням та духовно-практичною діяльністю. Проблематика дослідження діалогу складає ядро окремих наукових напрямків – аналізу діалогу, або конверсаційного аналізу, теорії мовних актів, діалогізму як філософії мови, інтеракціональної соціолінгвістики – і входить у більш загальний напрямок комунікативних досліджень (communication studies). Цей напрямок являє собою міждисциплінарну область досліджень, що склалася у другій половині ХХ століття із самостійних напрямків у таких соціальних дисциплінах, як лінгвістика, риторика, соціологія, політологія, педагогіка, соціальна психологія, антропологія.

Діалогізм у наукових дослідженнях розглядається як мовний та культурний феномен, тому що саме через діалог здійснюється зв’язок людини з оточуючим світом, створюється основа для взаєморозуміння між окремими людьми та людськими співтовариствами. Діалогічна взаємодія в комунікативному плані визначається і як сукупність логічно та змістовно зв’язаних висловлень комунікантів і як процес обміну думками, почуттями, відношеннями між партнерами по спільній для них проблемі. Діалог як природна форма спілкування перебуває в точці перетину дослідницьких інтересів представників багатьох суспільних наук, що вивчають різні аспекти людської діяльності, так чи інакше зв’язаних із реальною комунікацією.

Діалог – взаємодія його учасників, їх когнітивних систем, що строго індивідуалізовані і, отже, не ідентичні один одному. Ця обставина є надзвичайно актуальною для дослідження діалогічного спілкування, формою якого є діалогічна єдність, яка визначається як взаємозалежна послідовність реплік, частини якої пов'язані за визначеними правилами синтаксичної залежності. Це сполучення реплік у цілому є комунікативною одиницею діалогу і являє собою закономірний об'єкт синтаксичного дослідження. Специфіка діалогічної єдності полягає в тому, що визначені правила побудови лінії синтаксичного підпорядкування виявляються у формах другої репліки, у той час як перша репліка у своїх формах відносно вільна.

Діалогічна єдність як мінімальна одиниця діалогу розглядається при структурному, структурно-семантичному та функціональному підходах. Основними характеристиками визначаються структурно-семантична та тематична цілісність.

При комунікативно-прагматичному підході виявляється прагматичний зв'язок, який обумовлює інтенціональну погодженість реплік. В основі виділеного типу зв'язку лежить підпорядкованість реплік досягненню загальної комунікативної мети – розумінню.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
ХІІ наукової конференції
з міжнародною участю

1 лютого 2013 року

Харків 2013

УДК 81 (082)
ББК 81я43

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 13 від 21 грудня 2012 р.)

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : Тези доповідей XII наукової конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 368 с.

ISBN 978-966-623-915-3

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, доцент
В.П. Кривенко, кандидат філологічних наук, доцент
О.В. Ребрій, кандидат філологічних наук, доцент
М.Ю. Вороніна, кандидат філологічних наук, доцент
О.О. Чорновол-Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент
П.Т. Гусева, кандидат філологічних наук, доцент
С.Г. Машенко, доцент
Ю.В. Кобзар, К.М. Ніколаєнко (секретарі)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, тел. (057)707-53-43

До збірника увійшли тези доповідей наукової конференції, присвяченої проблемам іноземної філології, методики викладання іноземних мов, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

УДК 81 (082)
ББК 81я43

ISBN 978-966-623-915-3

- © Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2013
- © І.М. Дончик, макет обкладинки, 2013